

تورک یوردی

تورک ادب‌انگاری مرکزی هیئت طرفندره نشر اولغور.

جلد ۲

تیسان ۱۳۴۱

نومرو ۷

چینلیلر و موغوللرک ، هووودی هو و اوینغورلریله اورخون تورک کتابلارنده کی اوغوزلرک عینی

(پارس آسیا جمعیتی مجموعه سنده نشر اولنان مقاله دن ترجمه)
تورک جنسندن اولان اقوام قدیمه تاریخک تدقیقی ، تورک اقوامنه قومشورلی
طرفندن ویریلن اسملرک عدم وضوح و تعددی جهتیله ، بدایت امرده بویوک
مشکلات اراشه ایدر .

تورک اقوامی ایسه عمومآیک آز آثار تاریخیه براقشلردر . تاریخکی اثرلرک هیچ بری
بالخاصه ماضیلرینک کواو زاق دورلرینه عاقد اولانلری - تورکلرک کندیلری طرفندن
یازیلش دکلدر . قبل المیلاد دورلرایچون حتی بعد المیلاد سکزنجی عصره قدر تورک اقوامی
طرفندن بالذات براقیلش هیچ محرر آبدیه مالک دکلر . خرسیان تاریخک سکزنجی
عصرینه تقدم ایدن زمانلر ایچون تورک اجدادینه دائر بیلدیگمز شیلری تورکلرله
دائما مناسبات تجاریه و حربیه ده بولنان آسیای جنوبی اقوامنه بورجلی یز . بواقوام
چینلیلر ایله عجملردن و صوکرالری عربلردن عبارتدر . بزه اسکی تورکلره دائر
اک زیاده معلومات ویردن خصوصیه چینلیلردر .

ده کین Abel de Guines اهل رده موزا Abel Remusat ، ستانیسلاس ژولین Stanislas Julien
شاوان ، Chavannes ، پریاسنت le Père Yacinte ، کلاپروت Klaproth ، پارکر
Parker و ییکی زمانلرده مارقار Marquart پهللیو Pelliot و دوغروت De Groot
کی مهم مستشرقلرک شایان دقت آثاری سایه سنده چینیات متخصصی اولمادیغمز
حالده چین سالنامه لرینک تورکلرک اجدادینه دائر بزه تبلیغ ایتدکلری شیلری
بیلورز . چین سالنامه لری عصرلرجه ، اولاً هولردن و بالا خره توکیه هولردن بحث
ایتدکن صوکره آلتنجی عصردن اعتباراً کدروله نایله بویوک دیوارک (سدچین)
شرق و غربنده بولنان آلتای آرده سنده و جنوبدن شماله طوغرو بايقال کولنده
توکیه تورک اقامت ایتدکلری عینی منطقه لرده اقامت ایدن بر قومدن بحث ایتیه
باشلازلر .

سوۋەي Souei سىلالەسى زىمانىدە (۵۸۱ - ۶۱۸) ، بوقومە ۋەي - ھو wei-ho دىنيۇر. تانك سىلالەسى زىمانىدە عىنى قوم ھوۋى - ھو hou-i-ho ۋەيلا خىرە، ۷۸۸ دىن سوكرە ، ھوۋەي - ھو houei-hou تىمىيە اولونمىشدر . اون اوچىچى عصر دە مونغول سىلالەسىنك حىكىمران اولدىغى صىرە دە عىنى قوم ۋەي - ۋور wei-wour ياخوداۋىنغور Ouïngour تىمىيە اولونمىشدر. موغوللار بوقومى اوينغور تىمىيە ايدىيورلرايدى. اوزاق آسپاھىقىندە كى معلوماتلارنى موغوللار ك شفاهى غىنەلرندىن وعجمىستانك موغول سىلالەسى آرشيولرندىن آلمىش اولان جوينى ورشىدالدىن كى عجم مورخلىرى بىواسى غىرب عالمىنە اويغور شىكاندە يايديلر .

چىندە تانك سىلالەسىنك حىكىمران اولدىغى ائىنادە ھوۋەي ھولر، بوكونكى موغو - لىستانك شىمال قىسمىندە، بويوك چولك شىمالىدە ساكن ايدىلر . ھوۋەي ھولر، توكىيە ئولر زىمانىدە بوللر ك خراجكىدارى ايدىلر . لىكن يىنجى عصر ك بدايتىدە، ھوۋەي ھولر دىكر قىبىلەلرايىلە بالاتفاق توكىيە ئولرە قارشى عصيان ايتىدىلر واستقلاللارنى اعلان ايلدىلر؛ بودورلردە ھوۋەي ھولر خانىك مقرى سەلەنگا Selenga اوزرىندە وىوكرالرى تولا Tola اوزرىندە ايدى. ۶۳۰ دە ھوۋەي ھولر چىن حاكىمىنى طانىدىلر . بوللر ك رىئىسلىرى ، چىن اىمپىراطورى نامىنە قىبىلەلرى اداره ايدىن چىن والىلىرى كى تلىقى اولونورلر ايدى . حقىقت حال دە بو اوينغور توتونلرى عادىتا مىستقل ايدى .

ھوۋەي ھولر خىصوصىيە توكىيە ئولر ك ايكىنجى سىلالەسى اولان قوتلوق سىلالەسى زىمانلىرىدە (۶۸۱ - ۷۴۴) توكىيە ئولر ايلە حال خرىبە ايدىلر . تورك ابدەلرىنك قاپاغان خان دىدىكلرى مەچە ئونك حكومتى زىمانىدە برچوق ھوۋەي ھولر چىن حدودىنە طوغرو هجرت ايتىدىلر وچىنە متابعت ايلدىلر . مەچە ئونك وقاتىندىن سوكرە بىلىكە خان ايلە خىلفەلرىنك حكومتلىرى زىمانىدە ھوۋەي ھولر ك توكىيە ئون تىمىيە اولنان توركلر ايلە مجادلەسى سىكىزىنجى عصر ك وسطىنە قدر دوام ايلدى . ۷۴۵ تارىخىندە ھوۋەي ھولر ك رىئىسى خولىپە يلو kholi-peilo دىكر تورك قىبىلەلرى ايلە بالاتفاق توكىيە ئولرە هجوم ايتىدىلر واوللرى كاملا ھزىمەتە دوچار ايلدىلر. اووقت، خولىپە يلو قرە قورومدە يرلىشىدى و كوتو - لو - پى كىا - كىن خان [۱] (قوت -

لوق - بيلغا - كول خان) اسمى آدى . بوتاريخدن اعتباراً چينك شماندهكى توكيه ئو تسلطنتك يرينه هووهى هولر تسلطنى قائم اولمشدر . قوتلوق بيلكه خان ، چين ايمپراطورى طرفندن اك مطنطن ومعتبر شكلده بويوك خان اولمى اوزره طاشمشدر . قوتلوق بيلكه خانك حكومتى غرب طرفندن (التاي وايرتيش Irtych) وطونغوز مملكتنه قدر شرقه طوغرو اوزانيور ايدى .

هووهى هو سلالهسى موغولستانده ۸۴۴ تاريخنه قدر حكومت سوردى . بوتاريخده قرغيزلر طرفندن دوريلدى . قرغيزلر اويغورلرى اورخون منطقه سندن قوغديلر ، هووهى هولر طاغلىدى . بونلرك بعضلىرى چينه ، بعضلىرى چين توركستانه ديكرلرى دخى غربه طوغرو هجرت ايتديلر . او وقتدن اعتباراً اويغور حكومتى شمانده وشرقده كورونمز اولدى .

لكن بو هزيمتدن سوكره هووهى هو قبيله لرى تاريخ ساحه سندن غائب اولماديلر . اوزون مدتدن برى قان چه ئو جوارلرلنده ياشايان بر هووهى هو قبيله لرى رئيسى ، كندى كندى خان تسميه ايتديردى وكلىدى قان چه ئو ايله شاچه ئونك غرينده يرلشدى . وبروقت سوكره ، چولك غريندهكى بوتون شهرلرى اداره سى آلتى آلدى [۱] . قبيله سى ايله برابر چين توركستانه يرلشن هووهى هولرك رئيسك طاشيدينى عنوان هولر تنكلى ايدى . جنوبه هجرت ايدن شمال اويغورلرى قبيله لرينك انقاضى طرفندن تأسيس اولنان بوايكنجى اويغور دولتى ، اون اوچنجى عصره يعنى چنكيز خان دورينه قادار دوام ايلدى .

اوروپاده اويغورلره دائر يازيلان تاليفات ، ديكر تورك اقوامنه دائر وقوع - بولان تاليفاتدن پك زياده در . شرقدن باحث موقوت رساله لره درج اولنان برچوق مقاله لردن باشقه ، كاملاً اويغورلره تخصيص اولنان خصوصى مهم تاليفات موجوددر . عالملرك اويغورلره دائر فكرلرى آراسنده بويوك اختلافلر موجوددر . اويغورلرك عرقى اصللرى ، لسانلرى ، تاريخلرى ، حق ساكن اولدقلى محله قادار موضوع مناقشه اولمشدر . لكن تأسفه شاياندركه اويغورلره دائر وقوع بولان تاليفات چوغلادجقه اويغور مسئله سى دها زياده ظلمت كسب ايله مشدر .

رادلوفک او یغورلردن باحث اثریله قلا پروتک Über die Sprache und Schrift der Uiguren و شوتک Zu Uiguren Frage کې اثرلرینه رغماً، بو کونه قادار هو و دی هولرک اساسلرندن باشقه هیچ بر شی آ کلاشیلا مامشدر. او یغورلره دائر و وقوع بولان مناقشات ایله تألیفاتک عقامتی پک ساده بر سبیدن نشأت ایدیور. بوسبب، و دی هو، هو و دی هو، یا خود او یغور تسمیه اولنان و دیگر تورک اقوامندن آیری اولان بر تورک قومنک عدم موجودیتیدر .

او یغورلرک تورک اسمی نه ایدی؟ هو و دی هو و او یغور کله لرینه تقابل ایدن تورک تلفظی نه در؟ تعبیر دیگرله او یغور تسمیه اولنان تورکلر کندی کندی لرینه نه اسم ویریورلر ایدی؟ و دیگر تورک قبیله لری طرفندن نه اسم ایله یاد ایدیورلر ایدی؟

بوسه والره جواب بولمق ایچون چین سالنامه لرندن باشقه منبعلره مراجعت ایله مه مز لازمدر. چین سالنامه لرندن باشقه بو دورک و مؤخر دورلرک تورکلرینه دائر ایکی معلومات منبعنه مالکیز. بومعلومات منبعلری ایسه تورک و عرب منبعلریدر. اگر حقیقه تورک آبدیه سی اولان یکانه آبدیه، اورخون کتابه لرینه مراجعت ایده جک اولورسه ق او یغور اسمی بیهوده یره آرامش اولاجغز. قوتلوق تورک سلاله سنه تابع اولان قوملر آراسنده او یغورلر ذکر اولونما یور. حالبوکه، چین منبعلرینه نظراً، او یغورلر توکیه ثولرک جوازنده یاشایورلر و اونلره تابع بولونویورلر ایدی. اورخون کتابه لری، ایکی مختلف دورک مختلف تورک قبیله لرینی تعداد ایدیور. مثلاً اولاتوکیه ثو ایمپراطورلغنک بانیسی اولان بومین خانک و فاتی زماننده کی قبیله لری ذکر ایله یور.

اورخون کتابه لری، بومینک وفاتندن سو کره « اولک طرفدن، کونشک طوغدینی طرفدن چینلیر، تبتیلیر، آپارلر و آپورنلر، قرغیزلر، اوچ قوریقان، اوتوز تاتار، کیتایلر، و تاتابیلر آغلایه رق و آه و فغان ایده رک کلدیلر » دیور. [۸] کتابه لر، ایکنجی دفعه اوله رق ایکنجی توکیه ثو تورک سلاله سنک مؤسی

[۸] les inscription de l'Orkhon, Welh. thomson page: 98

اولان قوتلوق طرفندن تحت اطاعته آلان قوملردن بحث ایدیورلر . بیلکه خان ایله برادری کول تکینک محاربه ایتدکلری تورک قوملری آراسنده آتیده کی قوملری بولویورز : قیرغیز ، اوغوز ، کیتای ، تاتابی ، تورکesh ، قارلوق ، بیلکه خان «طوقوز اوغوز قومی بنم کندی ملت ایدی ، لکن کوکده ویرده قاریشیق اولدیغی جهتله بونلر بکا دشمن اولدیلر » دیمشدر .

بىلكە خان ايلە برادىرى كۈل تەكىن ك طوقوز اوغوز ايلە مجادلەلرى پك اوزون اولدى ؛ كىتابەلر ، قوطلوقك اوغللرىنك قوتلى طوقوز اوغوز قومى ايلە اولان متعدد محاربەلرىنى ذكر ايدىيور . كۈل تەكىن ، اوغوزلر ايلە وقوع بولان محاربەلردن رندە اولويور . كۈل تەكىن ك وفاتىندن سوكرە دفتىندە حاضر بولونمق اوزرە كلن ملت مىللەلرى مفصلاً تعداد اولونويور: بولار ميانىندە چىنلىلر ك ، تىبتىلر ك ، سوغداق ك بخارانك تور كەش قومىنك ، اوغوزلر ايلە قرغىزلر ك مىللەلرىنى بولويوز . [۱] ھىچ بىر رەدە اويغوزلردن ئىخت اولونمايور .

اون اوچونجي عصره قدر اولان عرب وعجم مؤلفرینه مراجعت ایده جک
اولور سق کذلک اویغورلره متعلق هیچ بر ذکره تصادف ایتمه یورز. بالعکس طوقوزنجی
عصر دن اعتباراً و صوکرالی عرب مؤلفری اسملرینی (تغزغز) استنساخ ایتدکلی
برقوتلی تورک قومندن بزه بحث ایدیورلر. اویغورلرک کندی کندیلرینه ویردکلی
اسم نه ایدی؟ چینیلرک هوودی هوو موغوللرک اویغور اسملرینک تورکجه تلفظی نه ایدی؟
اورخون کتابه لری، توکیه ئولرک اک دهشتلی دشمنلری اولماسی لازم کلن اویغورلردن
نهدن بحث ایتمه یورلر؟ حالبوکه بو کتابه لر زمانندن بر قاج اون بش سنه صوکره
توکیه ئولرک ایمپراطورلنی اویغورلر طرفندن دوریله جک ایدی؟ کذلک بزه مختلف
تورکلردن بحث ایدن (مسالك الممالك) صاحبی اصطخری و یعقوبی کبی عرب مؤلفری
چین تورکستاننده زمانک اک قوتلی تورک قومنی تشکیل ایدن جنوب اویغورلرینه
دائر نهدن برشی سویه میورلر؟

نهایت اویغورلرک ساکن اولدقلری مملکتده قلمه آنان قوداتقوبیلیک ، نهدن

بر دفعه اولسون اوینور اسمنی ذکر ایتیه یور؟ بوتون بوسؤالر، شمعی به قادار جوابسز قالمشدر.

اورخون کتابه لری و خصوصیه اون اوچنچی عصره قادار اولان عرب مؤلفلری طرفندن اختیار اولنان سکوت مطلق شمعی به قادار بر معما تشکیل ایدیور ایدی. بو معمایه، هیچ بر مستشرق مسئله یی ایلاک و صوک دفعه حل ایدم جک برسی مخصوص تخصیص ایله مه مشدر.

اوینور مسئله سی، بر وقت بویوک مستشرقلری علاقه دار ایتدکن صوکره حال متروکیتده براقلدی. بوقومه عائد معما قطعاً حل ایدلمه مش اوله رق قالدی. تورک لساننک اولو لهجه لرینی تدقیق ایدرکن مشاهد ایتدیکم و بوآنه قدر هیچ بر مستشرق ولسانیاتچی طرفندن تعین اولنماش تورک لسانی تاریخنک بر خصوصیتی سایه سنده، بن اوینور معماسنی حل ایدم جک بر واسطه بولدم ظن ایدیورم، اولو فرضیه می عرض ایتک ایسترم. بوندن صوکره بوفرضیه لهنده اولان دلیل لریمی بیان و تفصیل ایتمکه چالیشه جنم.

هیچ بر تورک قومی کندی کندینی هووودی هواخود اوینور تسمیه ایتمه مشدر؛ بوایکی کلمه نک برنجیسی چینجه، ایکنجیسی موغولجه در. بونلر، اوغور کلمه سندن کلیور. اوغور، قبیله لرک اتحادی دیمک اولان تورکجه اسکی برکلمه در. اوغرامق کلمه سی، و قبیله تصادف ایله مک و معین بریرده برلشمک و توسیعاً معنای مجازیده برلشمک و اتحاد ایله مک *allier se confederer* معناسنی مفید ایدی. چادرلرک اتفاق، مرکز، *camp central*، قبیله لرک ارکان حربی معناسنده اولان اوغور یاخود اوقرنی کلمه سی چغتایجه ده موجود ایدی. اوغور، اوغوز کلمه سنک اسکی لهجوی شکلدر. بوایکی کلمه نک معناسی بردر؛ حال بوکه، توکیه نو و اوینور تسمیه اولنان تورکلرک دورنده بوکله تورک قوملری نزدنده اوغوز دییه تلفظ اولونویور ایدی، چینلیلر ایله موغوللر نزدنده اسکی و لهجوی شکل محافظه ایدلمش ایدی. اوینور کلمه سی، چینلیلر و موغوللر واسطه سیله غربه یایلشدر.

چینلیلرک شمال اوینورلرینه تعلق ایدن حکایه لری ایله تورک کتابه لری و عرب

مؤلفلری طرفدن اوغوزلره دائر نقل اولنان حکایه لره توافقی ایله دیک-نی اثبات ایتزدن اول ، اوغورک ناصل اوغوز اولدیغنی کوسترمک مجبوریتندیم . برنجی دفعه اوله رق بزم تعیین ایتدیکم . تورک لسانه مخصوص بر خصوصیت مقتضاسیجه اوغور ، اوغوز اولور . بو خصوصیتک تعیین کیفیتی ، تورکک اوغوز کله سی ایله چینلی و موغوللرک اوغور و اوینور کله لرینک بر برلرینک عینی اولدیغنی ، تعیین واسطه سی اولمشدر . تورک لسانک انکشاف تاریخینک السنوی خصوصیتی شوندن عبارتدر : اسکی تورک لهجه لرینه عائد کله لرده هجا نهایتنده کی (ر) سسی ، تشکلی دها یکی اولان لهجه لرده (ز) یه قلب اولونور ؛ و (ز) ایله اولان کله ا کثریا تماماً اسکی کله نک یرینه قائم اولمشدر .

لکن بعض کله بوشکلرک ایکسی ده مختلف لهجه لرده موجوددر . بوصوتی تغییر alternance ک ال تپیک حاللرندن بحث ایده حکم .

بو کون oeil دیمک اولان « کوز » کله سی بوتون لهجه لرده کوزدر . بونکله برابر اسکی تشکلی شبهه سز اوله رق « کور » ایدی و کورمک کله سی بو کله دن کلیور ایدی .

rouge دیمک اولان قزیریل کله سی چواش لهجه سی مستثنا اولق اوزره بوتون لهجه لرده قزیریلدر ، لکن چواش لهجه سنده بو کله « هیریل » تسمیه اولنور . بوندن باشقه فعللرک اصلرینه متعدی تشکلی استحصال ایچون علاوه اولنان (در) داخله (suffixe) سی بر چوق فعللرده (کز) اولور . (se vêtir) دیمک اولان (کیمک) فعل لازمندن متعدی (کیکزمک = کیدیرمک) اولور . (être debout) دیمک اولان طور مقدن متعدی طور غزمق (= طوردیرمق) اولور . (sucer) دیمک اولان نهممک دن متعدی نهمکزمک (= نهمدیرمک) (voir) دیمک اولان « کورمک » دن کورکزمک (= کوردیرمک) اولور .

مرکزی آسیا ایله مقدم آسیا لهجه لرنده (ز) ایله تلفظ اولنان کله لرک اسکی شکلرینه کوره (ر) ایله تلفظی مثاللرینی اک زیاده چواش لهجه سنده

بولویورز . چواشلرک عرقی اصللری نه اولورسه اولسون ، کرک تورکلشمش
فینیلر اولسونلر کرک فینلهشمش تورک اولسونلر ، لسانلری غیر قابل اعتراض
صورتده تورک لهجه لرینک اک اسکیلرندن برینی ارائه ایتکده در .

نجه ، چواشلر ، آتیلایمپراطورلغنک طاغیلماسندن صوکره دنیایه
کندیلرینی طاقتمش ارلان و (اوت اوغر ، صاری اوغر ، توغور اوغر) کی اسملری
آلان متعدد اوغر - اوغور قبیله لرندن برینک احفادیدرلر . آوروپاده هون تورکلر
تبعه لرینی طبقی هیونگ - نولر کی قبیله اتحادی « اوغور » شکلنده تشکیل ایتشلردر .
آتیلایمملکتی بر قاچ اوغوره منقسم ایدی . چواشلر لسانی ، هونلر ایله برابر
آوروپایه کلن تورکلرک لهجه سیدر . چواشلر ، متعدد عصرلر ، بو اوزاق آسیا
تورکلری ایله تماس حاله کلمه دن یاشادقلری جهته هون دورینک السنوی خصوصیتلری
ایله غرامر شکل لرینی محافظه ایتشلردر . بو کون آسیا تورکلری نزدنده (ز) ایله
تلفظ اولنان کلمه لرک قسم اعظمی چواشلر لسانده (ر) ایله تلفظ اولنور . مثال :

پور = بوز ؛ قیر = قیز ؛ سا کیر = سکر ؛ ووتور = ، اوتوز [۱]
بولهجه یه اولان شخصی وقوفه استناداً بومثاللری تزیید ایده بیلیردم ، لکن
ظن ایدرم که W. Schott ک لغت مثاللرندن ذکر اولنان بو کلمه لر تورک لسانک
السنوی خصوصیتنی ارائه ایچون تماماً کافیدر . بو خصوصیت موجبنجه اسکی
لهجه لرینک کلمه لرنده کی هجالرک نهایتنده بولنان (ر) دهاییکی لهجه لرده (ز)
تلفظ اولونمقده در . بناء علیه ظن ایدرم که چین سالنامه لرینک هوومی هو -
اویغورلردن بحث ایتکه باشلادیفی دورده بواسمه یاد اولنان تورکلر کندی کندیلرینه
اوغوز اسمی ویریورلر ایدی . بوتورکلر ، هیونگ - نو دورینک ایکی طوقوز
(اوغور) قبیله لری اتحادینک انقاضدن اولدقلری جهته کندی کندیلرینه دائماً
طوقوز اوغوز نامی ویریورلر ایدی .

اگر بوفرضیه یی قبول ایده جک اولورسه ق ، شمیدی به قدر جوابسز قالش اولان
بر چوق تورکیات مسئله لرینه قناعتبخش ایضاحات ویرلش اولاجقدر :
(۱) مثلاً اورخون کتابه لری نیچون اویغورلری ذکر ایتیه یور ؟ خیر ، بحث

ايدىيور . فقط آبدلر اويغوردن توركجه بحث ايدىيور . وتوركجه ده بو قوم ، اوزون مدتدن برى اوغوز تسميه اولونمقدهدر . كتابه لر ، لفظاً توركلره تابع اولان توکوز اوغوزلردن بحث ايدىيورلر ، لکن بونلر حقيقتده دائىمى صورتده عصيان ايدىيورلرايدى ؟ بونلر هر نه قدر تورك جنسندن ايسه لرده قوتلوق سلاله سنك اك دهشتلى واك قوتلى دشملرى ايدىيلر . بيلكه خانك برادري كول تكيين ، شهسز اوله رق طوقوز اوغوز ايله وقوع بولان محاربه لرده برنده قتل ايدلمشدر . واقعا طوقوز اوغوز اك قوتلى متحده اولمق ايجاب ايدر ، چونكه كتابه لر دورندن تقريباً اون بش سنه صوكره ، ۷۴۵ تاريخنده موغولستانده قدرت سياسيه ، سلاله لرى ۸۴۵ تاريخنه قدر حكم سورمش اولان (اوغوز) اويغورلره انتقال ايله مشدر .

عرب مؤلفلرينك سكوتى ده اويغورلر ايله اوغوزلرك عيني كيمسeler اولماسى حقيقتيله ايضاح اولونور .

(۲) وامبرى (Turhesvolk) اسمنده كى اثرنده توکوز اويغورى بولمق . ايچون عرب مؤلفلرينك تغزغزلىرى تغزغز او قومق ايسته مشدر ؛ لکن تغزغز او قومق و (ز) يى (ر) يه تبديل ايله مك ايچون حق ويره جك ميدانده بر دليل يوقدر . تغزغز يازماسى هوتسما طرفندن (يعقوبى) ده (صحيفه ۲۰۴) اثبات ايدلمشدر . ذاتاً عربلر ، تغزغز يازمش اولسeler ايدى بيله اورخون كتابه لرينك حكم و نفوذينه استناد ايدهرك بونى تغزغز اوله رق تصحيح ايله مك ايجاب ايدم جك ايدى . عربلر ، معلوماتلرينى غير مسلم توركلردن ، اسلام نفوذى آلتنه داخل اولان غربى توركستان توركلردن آلمشلرايدى . توركستان توركلرى ، بودورده ، اويغورى بيلمه يورلر ايدى ، ذاتاً اوزون مدتدن برى اوغور اسمى اونوتولمش واوغوز تورك قيله لرينك مرادفى اولمش ايدى .

(۳) بوتون تورك عرقك پدرى اولان اوغوز خان داستان و افسانه سى بوكونكى صورتنده توركلرك اسلام عالمى ايله تماسلرندن صوكره سكرنجى عصرده توركستانده وجود بولمشدر . اوغوز كله سى نيچون بودورده تورك كله سنك مرادفى اولمشدر ؟ چونكه شرقى و غربى ايكي توركستان توركلرى اصللرينه تعلق ايدن

عنعنہ بی محافظہ ایتشلر ایدی ؛ غربی موغولستان ایله ایرتیج Irlich وادیسی نك یوقاری طرفلری تورک عرقنك مهدی اولدیغنی بیلورلر ایدی ، او حالده سکزنجی و طوقوزنجی عصرلرده بو منطقه ده حکم سورهن متحده طوقوز اوغوز اسمنی طاشیور ایدی ؛ بناءً علیہ تورکلرک بشیکی ، تورکلرک اسکی مملکتی طوقوز اوغوز مملکتی ایدی ، بوکا بناءً تورکلر اوغوز نسلنددرلر . بو صورتله اوغوز و تورک لفظلری مرادف اولویورلر ؛

(۴) بوندن طولایی شمال اوغوزلری سلاله سنك سقوطندن صوکره (۸۴۴) اسلام مملکتلرینه طوغرو فوج فوج کیدن و قرغیز استپلرینه و تورکمن مملکتلرینه طوغرو هجرت ایدن شمال اوغوزلری ایله دیگر تورک قبیله لری ساده جه اوغوز اسمنی آلیورلر . بو اوغوز لفظنی روسلر «اوز» یامشاردر . اویغورلر ایله اوغوزلرک بر اولدیغنی identification کیفیتنك ده ا زیادہ تنویر ایله یکی قارائلق مسئله لری مناقشه ایتک ایسته میورم . اویغورلر ایله اوغوزلرک بر اولدیغنی کیفیته قارشى اوله جغنی تخمین ایله دیکم اعتراضلرک جوابی صوکرایه براقه رق شمیدیلک بوتقریری (communication) خلاصه ایتلیم . خلاصه بوندن عبارتدر : کندی کنده هووه ی هو یاخود اویغور تسمیه اولنان هیچ بر تورک قومی اولمامشدر . چینلر طرفندن هووه ی هو و موغوللر طرفندن اویغور تسمیه اولنان قوم تورک عرقندن ایدی و عرق نقطه نظرندن تولاس Tölas قبیله لرندن ایدی . و قبیله لرک اداری تشکیلاتی نقطه نظرندن طوقوز اوغوز نامیله یاد اولونور ایدی .

اوغوز کله سی قبیله لرک برلشمه سی ، عائله لرک اتحادی دیمک اولان اسکی «اوغور» کله سنك یومشامش شکلیدر . (ر) نك (ز) یه تبدیلی تورک لساننك انکشافی تاریخنده السنوی بر خصوصیتدر .

بناءً علیہ تورک قوملرینك تاریخنده کی اویغور اصطلاحنی سیلمک و اونك یرینه هر طرفده اوغوز کله سی اقامه ایله مک لازمدر . اوغوز کله سی بالذات عائله لرک اتحادی ، قبیله لرک برلشمه سی معناسنی مفید اولدیغنی جهتله اونك یرینه شمیدیکی معادلی اولان تورک اسمنی اقامه ایله مک وفلان دورک وفلان یرک تورکلرندن بحث ایله مک اولی در . تورکلره

دیریلن اسملرک چوققلنی بوقومک تاریخی فائدهسز صورتده اشکال ایدیور
وانکشاف تاریخیسی حقنده واضح برفکر حصولنه مانع اولویور .
توکیه تو تورکلری و اوغور تورکلری تعبیری معنادن عاریدر و بوتامایله آلمان
ژرمنلری ، دویچ ژرمنلری ، توده سک ژرمنلری ، نمچی ژرمنلری دیمک کی اولور .
اوغورلر اوغوزلردر ؛ اوغوزلر تورک قبیله لریدر .

صمدی مقصودی

آره کوللرده :

ازمیرک حسرتی

نه قدر خزین کلدی بهار
کوکلرده بوش یرقالمش ،
دیشارده جوشقون برعالم وار ،
بز کی باغری آتش آلامش .

آیریلیق دردینی برچکن اولسه ،
بر لحظه آزاده اولامازیم ؟
کوکلک زهرینی بر اکن اولسه ،
بنده برکستان ، بولامازیم ؟

نه ممکن اونوقت ای کوزل ازمیر !
کلیرز کائنات دشمن اولورسه
دونه یز یولکدن قایغولی شهر ،
ییللرجه دوکوشوب ، بیک قان اولورسه .

آنقره : اسماعیل صفا